

ARKADIJ PERVENCEV: Nad Kubaní

Děj románu A.P. se odehrává v Rusku rok po revoluci, v roce 1918 a vykresluje život v kozácké společnosti. Její jedna část se v bojích občanské války přidala na stranu " bílých", druhá pak respektuje V.I. Lenina jako nového cara, jemuž kozáci vždy oddaně sloužili. Kozácká společnost se tak po staletích musí vyrovnat s novou dobou. Následující scéně předchází v ději neslýchaná drzost řadového vojína, který veřejně kritizuje své velitele a atamany za nedostatek oddanosti věci revoluce, majetkové delikty a podobně. Z toho důvodu je i přes " pokrokovost" v nově se rodící společnosti na něj aplikován starý a tradiční vojenský trest...

11

" Tady nemáte co dělat. Museli byste mít vousy, bez vousů tam nepouštíme," řekl Ljapin, když vyhazoval Míšu a Peťu ze zápraží obecního úřadu. " Co tu jen ti študenti pohledávají?"

Okna zasedací síně, do níž se ataman odebral, vedla do dvora. U oken se tlačili lidé a nahlíželi dovnitř. Když se chlapci prodrali k namodralému rámu, spatřili Gurdaje, Veliguru a v lavicích členy obecního shromáždění. Starci obřadně seděli, opření o hole. Právě řečnil důstojník s černou bradkou.

" Kartašov," poznal ho Míša, plukovník! Z Písečné samoty. Je bohatý."

" Co to vykládá?" zeptal se zvědavě Peťa a přitiskl se ke sklu.

Dvojitě okenní rámy, ověšené pavučinami, tlumily zvuky. Kromě toho se na okno vyškřábal jakýsi stařec a svými širokými zády je zaclonil skoro celé. Kamarádi odešli nespokojeni.

" pro někoho je svátek, a my abychom se zalkli prachem," rozzlobil se Míša, " já se seberu a odjedu na noční pastvu. tam je místa dost, tam..."

Peťa přítele přerušil:

" Podívej, budou někoho řezat."

Na dvůr k dřevěné hasičské vozovně vynesli lavici a svazek vrbových prutů. Jeden z pomocných dozorcích, vyzáblý kozák, usedl obkročmo na lavici a zakolébal se na ní.

" Zdá se, že stojí pevně na všech čtyřech. Hnedka začnem Stěpkovi ošmatávat zadek," řekl rozpačitě. Obrátil se k druhému dozorcímu:

" Oznam Baturinovi, že je všechno v pořádku."

Zástup lidí se vzdálil od zasedací síně. Tělesný trest byl docela všedním zjevem v kozáckém životě. Lidé byli řezáni po krátkém rozsudku starců nebo atamana za drobné krádeže, za ulevání z vyučování v místní poddůstojnické škole, za to, když někdo ukradl otcí slepici i za nevážnost k rodičům. Obvyklá veřejná exekuce vábila málo zvědavců, dnes se však očekávalo něco jiného. Neměli řezat nějakého zelenáče, nýbrž vojáka, který byl raněn na frontě, a kromě toho měl být trest udělen pouze za neopatrné slovo. Luka Baturin začal čile pobíhat po dvoře.

Sám chvatně přinesl vědro s vodou, pokropil pruty, postříkal z úst lavici a dal znamení rukou.

Od zasedací síně vedli zamračeného Stěpana bez opasku. Těžce našlapoval, jako by se bál, že uklouzne. Vatovaný kozácký kabát byl rozepjatý a pod ním bylo vidět zpocenou spodní košili.

Děda Merkul stál opodál a provázel Stěpana ponurým pohledem.

" Čí je?" zeptal se Miša.

" Šulginů," zabručel Merkul.

" Mirona Šulgy, co bydlí na kraji osady?"

" Ne. Na kraji osady bydlí Šulgové - křepelky, ale tenhle je od ústí Salomachy, syn Kuzmy Šulgina. Šulgin Ukrutný, z kozáckého pěšího praporu."

Merkul zavrtěl hlavou na znamení nesouhlasu.

" Chtějí řezat frontového vojáka," pronesl dutě. " Tady máme nového cara Lavrentije Kornilova. Osvodí vás! Ale od kalhot!" Šulgin prošel zástupem, který se rozestoupil, a zastavil se u lavice. Přelétl ji zachmuřeným pohledem, sundal si kabát, uleh na břicho a zabořil obličej do dlaní.

Baturin, poněkud zmaten takovou nečekanou pokorou, mu rozvázal pásek a stáhl kalhoty k holínkám. Ze Stěpanovy kapsy vypadla lžice. Luka ji zvedl, pozorně s ní ji prohlédl a jeho bázlivý pohled přeskočil na ležícího.

" Polož to, co po tom chňapáš," řekl Šulgin, aniž zvedl hlavu, " pak z ní neseškrábu špínu."

Tento tón, pohrdavý a zničující, vyvedl Baturina z krátkého zmatku.

" Začínáme!" zavelel.

Dozorčí vybral prut, plivl si na ruce a zamnul si dlaně.

" kolik?" zeptal se a provinile pohlédl na lidi.

" Pětadvacet," odpověděl rychle Luka a pošeptal něco přistoupivšímu Ljapinovi. Ten přikývl, že rozumí a zmizel. " No tak, do toho."

" Stůj!" vykřikl kdosi ze zástupu.

Luka a dozorčí se obrátili. Přicházela k nim skupina frontových vojáků, kteří seděli na Baturinově drožce.

" Na čí příkaz?" zeptal se Lučka a pohnul zraněnou rukou směrem k Šulginovi, roztaženému na lavici.

" Z rozsudku obecního shromáždění," nevlídně zabručel Luka. " No tak dělej, co stojíš jako sloup!"

Kozák švihl prutem. Prut zasvištěl, lehce dopadl a zanechal na těle nepatrný červený pruh.

"Šlehej silněji!" zařval Luka.

" Proč ne?" pronesl kozák, mrkaje na Lučku, a provedl to zrovna tak.

Frontoví vojáci se svorně rozesmáli. Luka se rozvzteklil. Odstrčil ramenem kozáka a vykřikl:

" Ljapine, napráskej mu!"

Rotmistr se objevil s dvěma dŭtkami. Odsouzenec zvedl hlavu.

" Dŭtkami ne," pronesl tiše. " Dŭtkami se nesmí. To není kozácký zvyk."

" Lež a neobracej se, " uklidnil ho Luka, zavazuje provazy. " Ničemu nerozumíš. Dŭtky jsou měkkí. Začni, Timocho." Ljapin se rozpřáhl, a na zádech přes páteř naběhl cihlově červený šrám.

" Tohle je přece trest!" vykřikl Luka vyzývavě.

Dŭtky začaly svištět vzduchem. Lučka se vrhl kupředu, ale jeho kamarádi ho zadrželi.

" Nevrhej se tam s holýma rukama, a ještě k tomu jen s jednou. Hned by ti napráskali."

Lidé mlčeli a přihlíželi, jak je před jejich očima potupně trestán obyvatel jejich osady. Drsné mravy volného kozáctva, které do současnosti přešly z dávných století, naučily je poslušně plnit veřejné rozsudky, ať byly jakékoliv. Každá neposlušnost se trestala tak rázným a nemilosrdným způsobem a byla v životě samém i ve vojenském společenství odsuzována tak, že se zřídka odvážil protestovat proti tomuto barbarství. Dnes byl trestán Stěpan Šulgin. Byl před společností vinen? Rozhodně ne. Většina neměla pocit viny u kozáka, vystaveného posměchu a týrání, vždyť slova, která pronesl, byla působivá, blízká a srozumitelná, avšak nikdo se neodvážil zastat se ho, neboť to by odporovalo nepsaným zákonům vojska. A k těm druhým zákonům, k zákonům revoluce, se kozáci teprve přibližovali - tápavě, neznajíce ještě jejich sílu.

Když Merkul spatřil, že Ljapin s dŭtkami zamířil k místu výprasku, pevně ho chytil za rameno a zastavil ho:

" Dŭtkami ne!"

" Ale ano, " zaškaredil se Ljapin, " div jsi mi neutrlh ruku, ty morouse."

Pastevec se vrhl k zasedací síni, odstrčil hlídku, která ho nechtěla pustit dovnitř, a přihnal se ke generálovi. Gurdaj se zarazil. Kartašov sáhl po pistoli.

" Jak to, že porušují obyčej?" vykřikl Merkul.

" Jaký obyčej?"

" Řežou Stěpku Ukrutného dŭtkami. To si vymysleli cikánský trest."

Gurdaj pozvedl ramena.

" Ivane Leont'jeviči, co se to tam děje?"

" Hned to zjistíme," mávl rukou Veligura, popadl Merkula za rukáv a spěšně vyšel ze zasedací síně.

Stěpana už odvážali. Se zamračeným pohledem pil z vědra vodu, cvakal zuby o železo a poléval se. Důtky byly pryč. Baturin s krotkým vzezřením ukládal našedivělé kluzké pruty jeden k druhému.

Ataman zavolal Luku a všichni tři zamířili k obecnímu úřadu.

" Vždycky přijdeš na nějakou kravinu," nadával Veligura. " Nic nedovedeš utajit, pořád se jen vychloubáš."

" Co jste se do mne tak pustil, Ivane Leonťjeviči?" podivil se Luka. " Vy si myslíte, že když Baturinové jsou z předměstí, tak se na ně každý může vytahovat jak chce? Můj příbuzný je sám generál."

" Vždyť tě k němu taky vedu."

Baturin si přešel rukou kníry a hekl.

" Snad bychom to mohli vyřídit sami, Ivane Leont'jeviči, ne?"

" Ne, zaběhneme už k příbuznému."

" Čím jste ho řezali, důtkami?" zeptal se přísně Gurdaj.

Luka zakašlal. Spatřil vyčkávavé tváře zástupců osady, kteří zřejmě sympatisovali s ním.

" Já sám jsem při výprasku nebyl," řekl Baturin, " ale vím, že drželi v rukou vrbové pruty." Starci se usmáli do vousů. Šikovně se Luka vytočil. Důtky jsou přece připevněny na vrbovém prutu a to, co stařec řekl, neodporovalo skutečnosti. Ataman obvodu propustil Baturina i Merkula, rázem jaksi skleslého.

" Tak to nejde," řekl potom rozzlobeně Veligurovi, když zůstali o samotě. " To je surovost, barbarství. Když není zvykem trestat důtkami a vyvolává to pohoršení, musí se užívat prutů."

" I když tu někdo dostane nářez prutem, je z toho plno křiku," stěžoval si Veligura, spokojen shovívavostí představeného. " Oni pořád jen dělají rámus, Vaše Exscelence. To víte, přičichli ke svobodě!"

Luka si umyl u studně ruce. Když si je otíral šosem bešmetu, zavolal si Merkula.

" Cože ty, čerte jeden zrzavá, hanobíš dvou starou bradu a zastáváš se všelijaké holoty!" plísnil ho. " A to jsi starý kozák! Co když ti najednou rozebereme tvůj jalový dobytek? Co budeš dělat. Tvoje křepelky tě asi sotva uživí." Šulgin kolébavě mířil ke vratům. Přátelé ho doprovázeli a úmyslně se častovali veselými žerty. Z domova přijeli pro Šulgina se žebříňákem. Otec Kuzma Šulgin starostlivě usazoval syna na slámu. Stěpka uhýbal, a když

jeho žena, která to už nemohla vydržet, začala naříkat, rozzlobeně ji zarazil:

" Přestaň, nech toho! Aťsi, aťsi!... Nebudeme už dlouho čekat. Brzy začneme leckomu vytrhávat nohy i s kořenem."

Lučka šeptal zarmoucenému Kuzmovi šulginovi:

" Nic si z toho nedělejte, pantáto, jeden bitý vydá za dva nebité, a ty ani nikdo nechce. Bude aspoň ostřejší, takhle se pořád páral se lžícemi. To si taky našel práci."